

NAPREDNI OMLADINSKI POKRET U SENJU (1940 — 1942.)

U početku rujna godine 1941. u Senj dolaze iz Zagreba kompromitirani učenici-komunisti: Aleksandar Flaker, Miron Vinski (posinak Cesarca), Vlado Šestan, Danko Grlić, brat i sestra Tompa i još neki čijih se imena ne sjećam. Ubrzo nakon dolaska ova se grupa povezala s postojećom omladinskom organizacijom u Senju.

Nešto prije ovog u Senj se vraća Melanija Rivoseki, koja 21. rujna biva postavljena za profesoricu francuskog jezika na Gimnaziji. Na osobi drugarice Rivoseki potrebno je zadržati se nešto više zbog toga što se ona pojavljuje i kao član SKOJ-a i kao član Partije, koja izravno rukovodi omladinskim pokretom.

U svojem napisu »Napredni Senj 1941. godine«¹ ona navodi: »Kao pred-ratna skojevka koristeći iskustvo pred rat u Zagrebu...« Drugih dokaza o njenu članstvu u SKOJ-u nisam mogao naći. Međutim, činjenica da je drugarica Rivoseki već u prosincu 1941. napustila, kako ona kaže, partijsku vezu s Ivicom Radetićem iz Novog Vinodolskog, tada članom KPJ, te da je na koncu siječnja primljena u Partiju i uskoro zatim postala sekretar partijske organizacije, a na koncu ožujka 1942. sekretar informativnog Mjesnog komiteta KPH za grad Senj, u potpunosti potvrđuje tvrdnju da je u vrijeme dolaska u Senj već bila član SKOJ-a.

Držim da nema potrebe tražiti bilo kakve potvrde za ovu tvrdnju, jer sve naprijed navedeno nepobitno potvrđuje da je prije bila član SKOJ-a.

Melanija Rivoseki ubrzo se povezuje s pojedincima iz već postojeće omladinske organizacije u Senju. Prije svega se povezuje s Antom Matijevićem, kako ona kaže, u kolovozu godine 1941. Prema mome sjećanju, a i prema sjećanju A. Flakera, do povezivanja dolazi tek nakon što je postala profesor u Gimnaziji, dakle nikako prije početka listopada iste godine. Budući da drugarica navodi da se povezala s Matijevićem u kolovozu, ostaje jedino pitanje zašto već tada nije došlo do daljnjeg povezivanja.

Postoji mogućnost da se drugarica Rivoseki prevarila u datumu, što je sasvim moguće. Povezivanje s organiziranim omladincima i A. Flaker smješta na konac rujna, odnosno početak listopada, pa bih ovdje ostao kod svoje tvrdnje. M. Rivoseki u već citiranom napisu navodi »... u toku mjeseca rujna godine 1941. samoinicijativno organiziram omladinski aktiv kojim sam ruko-

¹ Objavljenom u Biltenu društveno-političkih organizacija općine Senj, br. 2, 1976.

Sl. 84 — Grupa naprednih senjskih omladinaca snimljena na Artu, srpnja 1941. od lijeva gornji red: Marko Balen, Ante Matijević, Ante Knifić, u donjem redu stoje: Vlade Knifić, Danilo Antić i Drago Kaloper.

vodila do kraja 1941. Članovi tog aktiva bili su Ante Matijević, Dušan Orlić, Vlado Knifić i prof. Jozo Bašica.«

Isto tako nešto dalje kaže: »Međutim, još ranije u toku mjeseca kolovoza godine 1941. organizirala sam kao omladinske aktiviste SKOJ-a Eminu Rivoški, Ivicu Pančoku fotografskog naučnika kod fotografa Stella i nešto kasnije Rusku Gržanić. Od tada je to bio organiziran rad i organizirani otpor neprijatelju.«

Moram priznati da ovaj dio mog napisa ima donekle polemički ton. Međutim držim da će se vjerojatno jednom prići cjelovitoj obradi revolucionarne djelatnosti u Senju. Upravo zbog toga potrebno je neke stvari raščistiti i dopuniti. Jedino će se tako dobiti objektivna slika događaja i udjela pojedinih osoba u tim događajima. Ovo moje sjećanje, kao i sjećanja drugarice Rivoški, piše se sa stanovišta osobnog poznavanja događaja. To je vjerojatno i slaba strana ovog napisa. No, to se apsolutno može primijeniti i na sjećanja drugarice Rivoški. Želim istaknuti da ni u jednom trenutku ne želim bacati sumnju na objektivnost izlaganja. Želim istaknuti da je drugarica Rivoški

neka zbivanja opisivala onako i onoliko koliko je znala i u njima sudjelovala. Zbog toga dolazi do nejasnoća pa može doći i do pogrešnih zaključaka.

Prije svega želim se dotaknuti dijela gdje Melanija Rivoseki govori da je organizirala omladinski aktiv, što je naprijed u cijelosti citirano.

Ako se ima u vidu sve prije iznijeto o kretanjima u omladinskom pokretu u Senju prije rata, a posebno organizirana djelatnost grupe omladinaca, ilegalno raspačavanje materijala ilegalne partijske i partizanske štampe, stvaranje veza s pojedinim istaknutim komunistima iz drugih mjesta (Vukelić), skupljanje oružja i konačno postojanje čvrste veze s partizanskim logorom (može se slobodno reći s partijskom organizacijom brinjskog kotara, jer se u to vrijeme partizanska komanda skoro u potpunosti poistovjećivala s partijskim rukovodstvom), onda se ne može prihvatiti formulacija kako ju je M. Rivoseki iznijela, tj. da je organizirala omladinski aktiv. Ovo jednostavno zbog činjenice što je omladinski aktiv (kako to formulira M. Rivoseki) postojao davno prije njenog dolaska u Senj. Postojao je u znatno širem sastavu nego što to navodi Rivoseki (ona navodi samo 4 člana).

Dakle, nakon što se M. Rivoseki preko Matijevića povezala s organiziranim omladinom Senja, rad dobiva novu kvalitetu. Zbog konspiracije M. Rivoseki stvarno je povezana samo s Matijevićem, Orlićem i Vladom Knifićem. Podatak o prof. Bašici samo je djelomice točan. Bar do konca siječnja g. 1942. Bašica nije prisustvovao niti jednom sastanku zajedno s navedenim omladincima. Točno je da se znalo da je on antifašist i komunist, ali u navedeno vrijeme on nije prisustvovao sastancima. Pretpostavljam da je Rivoseki imala vezu s njim i sastajala se s njim, što nije bilo teško jer su oboje bili profesori Senjske gimnazije. Možda je kasnije i prisustvovao ovim sastancima, ali tek nakon mog odlaska u partizane (dakle nakon 7. veljače 1942.)

Sastanci su se održavali u kući obitelji Rivoseki, gdje su ostali članovi obitelji bili na straži (posebno se sjećam najmlađeg člana Hrizogena koji je, iako malen, davao znak kad je izlaz bio slobodan).

Međutim, M. Rivoseki zanemaruje ili se ne sjeća da su Matijević, Orlić i Knifić i dalje ostali čvrsto povezani sa svojim dotadašnjim drugovima. Matijević, Knifić, Balen, Jurčić i drugi i dalje su se sastajali, već prema potrebi u kući Matijevića, Knifića ili Jurčića. Na tim sastancima dijeljen je materijal, davane su informacije, donošeni zaključci o izvršenim zaduženjima i provjeravala su se njihova izvršenja. Uskoro su se ovoj grupi koja je radila pod rukovodstvom M. Rivoseki pridružili A. Flaker i M. Vinski, koji su na neki način predstavljali grupu Zagrepčana. Flaker, Vinski i ostali već su se prije priključili postojećoj omladinskoj ilegalnoj organizaciji. Ovo je potrebno istaknuti zbog toga što citirani prikaz M. Rivoseki, koji je objavljen u Biltenu br. 2, prikazuje situaciju u Senju u jako šturom svjetlu. Za dokaz tome navest ću 3 primjera: Iz njezinog prikaza proizlazi kao da Marko Balen, Branko Jurčić i Ante Knifić uopće nisu u to vrijeme djelovali u ilegalnoj omladinskoj organizaciji u Senju. Međutim i prije povezivanja Rivosekijeve s omladincima Senja, Marko Balen održava vezu s partizanima »Gornjeg kraja«, ili s tamošnjom partijskom organizacijom čiji je rukovodilac Ivica Lovinčić.

Ing. Kubica, kandidat Partije koji radi na cesti u Sv. Jurju, uspostavlja negdje u studenom vezu s Brankom Jurčićem (ali samo jedanput), a Ivan

Sl. 85 — Učenici VI. razreda Senjske gimnazije, treća od lijeva omladinka Neda Knifić, Senj 1940?

Brozičević, član partijske organizacije Selaca, tada poslovođa na istoj cesti, uspostavlja vezu, doduše nešto kasnije, s Antom Knifićem.²

Ovo su samo neki primjeri koji upozoruju na spomenute nedostatke u napisu Melanije Rivoseki. Prihvatanje samo onog što je objavljeno u Biltenu OK SKH br. 2., a što bi moralo biti na neki način i građa za obradu revolucionarnih kretanja u Senju, značilo bi osiromašenje bogate ilegalne i revolucionarne djelatnosti omladine Senja u tom ratnom vremenu.

Isto je tako nejasna formulacija o organiziranju omladinskih aktivista SKOJ-a, tj. Emine Rivoseki, Ivice Pančoka i Ruske Gržanić. Sâm izraz »omladinski aktivisti SKOJ-a« je nejasan. Mislim da bi se to trebalo shvatiti da je organizirana skojevska organizacija. Ovdje moram reći da je Ruska Gržanić bila sasvim kratko vrijeme tada u Senju. Ona je inače bila organizirana u Gospiću, gdje je radila po zadacima druga Jakova Blaževića. Ima mnogo vjerojatnosti da je ona bila član SKOJ-a u Gospiću.

I da zaključim: iz ovoga se može zaključiti da je od kolovoza 1941. g. postojala skojevska organizacija od 3 člana (iako se ovdje teško može uklopiti Ruska Gržanić, zato jer je bila samo kratko vrijeme u Senju i jer je vjerojatno već bila skojevka.)

Ostaje ipak pitanje kako to da nisu već tada postali članovi SKOJ-a Balen, Matijević, Orlić, Jurčić i drugi, koji su i prije i tada preuzimali najteže zadatke ilegalnog rada i koji su već davno prije, a posebno u godini 1941., na čitavom nizu primjera potvrdili svoju odanost i samoprijegor.

Treba imati u vidu da je do lipnja 1942., što u logorima a što u partizanima, bilo desetak omladinaca, koji su već time potvrdili svoju vrijednost.

² Prof. Vinko Antić u Vinodolskom zborniku citira sjećanje Ivana Brozičevića, gdje Brozičević obrazlažući formiranje partijske organizacije kaže da je omladinski aktiv tada, tj. u veljači g. 1942. vodio Vlade Knifić. Ovdje se Brozičeviću potkrala greška, jer se V. Knifić tada već nalazio u partizanima.

Na simpoziju u Crikvenici posvećenom Jasenovi upoznao sam Brozičevića i on mi je tada izjavio da je do greške došlo zato jer je on tada imao vezu s Knifićem, koji je radio u prodavaonici »Bata« u Senju. On jednake poznavao moga brata Antu.

Negdje u prosincu godine 1941. dolazi do uspostavljanja nove veze. Preko Marka Balena uspostavljena je veza s Mirkom Balenom — »Šakanom«. On je već u to vrijeme bio član partijske organizacije Ledenica, a prije je radio kao krojački pomoćnik u Bribiru kod Tome Strizića. Mirko se sastao s Markom Balenom, Vladom Knifićem i Josom Prpićem — »Gajtanom« u Josinoj kući. Mirko je dao nešto materijala, a što je posebno važno, utvrđena je preko Mirka veza za odlazak u partizane.

Već je prije bilo govora o partijskoj vezi s Novim Vinodolskim koju je uspostavila M. Rivoseki.

Značajnu ulogu odigrao je Aleksandar Flaker, čija je majka živjela u Selcima. On je svake nedjelje putovao u Selca, odakle je ponekad donosio neke partizanske materijale. Činjenica da Flaker putuje iskorištena je tako da je postao neka vrsta veze partijske organizacije u Novom Vinodolskom (Ivica Radetić) i partijske organizacije Senj (Melanija Rivoseki). Prema vlastitoj izjavi³ obratio mu se Tone Petrinović⁴ te mu prenio želju Ivica Radetića da se sastanu u Novom. To je A. Flaker učinio te je ta veza i dalje održavana i Flaker je u Senj donosio partizanski materijal. Ovim putem je došao i »Primorski vjesnik«, koji su raspačavali Orlić i drugi kada su uhapšeni.

Između ostalih veza postojala je ona koja je preko Milana Vukelića-»Purice« indirektno uspostavljena s drugovima koji su djelovali u Krmpotama. Tako Mile Balen-»Lujin«⁵ u prosincu godine 1941. dolazi u Senj s lecima koje mu je dao Toma Strizić da ih preda Jurčiću u Senj. On je to učinio na taj način što je letke ostavio kod Milana Vukelića-»Kožunića«, koji ih je kasnije dao Branku Jurčiću i koji su bili potom bačeni u Senju. Ovaj podatak govori o tome da se omladinska organizacija u Senju toliko afirmirala da Toma Strizić nastoji održavati vezu.

Sama omladinska organizacija organizirala se po načelu trojki. Već u početku prosinca u rukovodećoj grupi koja se okupljala oko M. Rivoseki došlo je do ozbiljnih rasprava: treba li ili ne treba li ići u partizane. U tim raspravama često se spominjalo da je još rano, da će SSSR slomiti ubrzo Njemačku, da će se vlast valjati u prašini, a da je neće imati tko dignuti ako svi budu u partizanima i sl. U vezi s tim raspravama dolazilo je do razmimoilaženja tako da je zbog toga formirano rukovodstvo s tzv. neutralcem Aleksandrom Flakerom na čelu.

Raspravu o ovom načelnom i životnom pitanju prekinuli su 7. veljače 1942. Joso Prpić-»Gajtan« i Vlade Knifić koji odlaze u partizanski logor Ledence preko prije uspostavljene veze Mirka Balena.

Dana 21. veljače dolazi do hapšenja Matijevića, Orlića, Branka Jurčića i Milana Lutorca, koji su zbog raspačavanja partizanske štampe (pronađen je kod njih »Primorski vjesnik«) od strane talijanskog suda osuđeni na dugogodišnju robiju. Ističem da se s robije vratio samo Milan Butorac, ali slavan kraj jedne grupe omladinaca-komunista i sigurno se može reći — *prvih partizana grada Senja*. To što nisu poginuli s puškom u ruci, samo je slučajnost i ni u čemu ne umanjuje njihovu veličinu i značenje za razvitak omladinskog i uopće revolucionarnog pokreta u Senju.

Zbog toga se moram vratiti na ocjenu Melanije Rivoseki, koju je ona dala o tom slučaju. U već citiranom napisu »Napredni Senj 1941«, govoreći

³ Pismo V. Knifiću od 20. ožujka 1978. Pohranjeno u Gradskom muzeju Senj.

⁴ Petrinović je bio đak Senjske gimnazije i tada nije imao neke veze s grupom u Senju. Međutim, vjerojatno je imao vezu s grupom u Novom Vinodolskom.

⁵ Mile Balen: »Historija o širenju socijalističke misli.« zbornik sjećanja, knjiga I (Gradski muzej Senj).

Sl. 86 — Ulica Potok, stanje poslije njem. bombardiranja 8. X 1943., snimio I. Stella.

Sl. 87 — Izvlačenje žrtava po slije bombardiranja Senja Velika Placa 8. X 1943.

o tome, ona kaže: »U tom razdoblju izvršena je jedna samovoljna, neorganizirana politička akcija bacanja letaka kojom su prilikom nastradali Ante Matijević i Dušan Orlić.«

Prije svega nije se radilo o bacanju letaka, već su Matijević i Orlić uhvaćeni prilikom raspačavanja⁶ »Primorskog vjesnika«.

Osim toga, okvalificirati raspačavanje partizanske štampe pa i letaka kao samovolju i neorganiziranu političku akciju isuviše je smiono. Ovo bi imalo smisla kada bi postojala izričita zabrana vršenja tih u biti revolucionarnih akcija borbe protiv okupatora. Ako takva zabrana nije postojala (što je više nego sigurno), onda izraz »samovolja« ne samo da je neadekvatan nego potpuno pogrešan pa i štetan s obzirom na namjenu i čin zbog čega su Matijević i Orlić dospjeli na sud, a pogotovo s obzirom na njihov rad i značenje i u omladinskom pokretu i u plamenu borbe protiv okupatora u Senju uopće.

Da li je ta akcija bila neorganizirana i koliko, također je pitanje. Prema A. Flakeru, on je taj materijal donio i dao ga Matijeviću. Dakle, uobičajeni kanal koji je do tada dobro funkcionirao. Drugim riječima, vršili su svoju revolucionarnu dužnost, izvršavali zadatke koje im je nametnula njihova socijalistička svijest i što je od njih tražila njihova Partija.

U to vrijeme, uz neke druge, to su bili najodaniji i najrevolucionarniji omladinci (i ne samo omladinci) u gradu Senju, koji su pali na rješavanje svog revolucionarnog zadatka (moglo bi se reći antifašističkog, skojevskog ili partijskog zadatka).

To što su uhvaćeni na zadatku, samo je slučajnost koja se dešavala tisućama boraca u okupiranim gradovima. I dalje: da nisu bili takvi kakvi jesu i da nisu radili ono zbog čega su uhvaćeni, ne bi ni bili hapšeni i ostali bi živi.

Evo, ovako i samo ovako treba gledati na taj događaj. Drugačije prikazivanje bilo bi umanjivanje značenja i širine ilegalnog rada u Senju, a da ne kažem da bi to bilo na neki način degradiranje značenja tih mladih boraca koji u povijesti Senja moraju imati, i po meni imaju, značajno mjesto.

Ovdje se donekle nameće i dojam da su u redovima omladine postojala kretanja pa i konkretan rad koji je išao mimo tadanjeg rukovodstva u Senju. Možda je M. Rivoseki upravo zbog nepoznavanja tih kanala i konkretnog rada ovih omladinaca dala takvu kvalifikaciju.

U svakom slučaju upravo omladina u Senju pokazuje se u to vrijeme kao najdosljedniji i najrevolucionarniji dio boraca protiv okupatora.

U ožujku godine 1942. odlaze u partizane Vinski i Šestan, a Aleksandar Flaker odmah nakon hapšenja napušta Senj i odlazi u Selca.

Iz postojećih sjećanja tadašnjih članova partijske organizacije u Senju, odnosno u Gradskom komitetu KPH za grad Senj, Melanije Rivoseki, Ivana Veže i Stanka Dvoržaka, jedva se može nazrijeti veliki konkretan rad i djelatnost nekih omladinskih organizacija u Senju u tijeku godine 1942. Osim toga, u njihovim sjećanjima uopće se ne spominju imena bilo kojih omladinaca ili omladinskih organizacija.

Međutim, u Senju je i dalje postojala aktivna omladinska organizacija koja je konkretno radila na održavanju veze s partizanima, na širenju organizacije, a posebno na bacanju letaka na prikupljanju materijalne pomoći.

U veljači i ožujku 1942. Matijević i ostali uhapšeni su i sprovedeni u istražni zatvor u Senju. Omladinska organizacija odmah je reagirala na taj način što je pokušala doći do partizanskih letaka. Radi toga dobivaju zadu-

⁶ Izjava Milana Butorca.

ženje Marko Balen i Kate Butković-Gara da pribave letke. Marko putem stare veze iz logora u Ledenicama, a Kata iz novoformiranog logora u Zabukovcu. Na ovaj način dobilo se nešto letaka koji su bacani u dva navrata. U tim akcijama sudjelovali su Marko Balen, Ante i Neda Knifić, Drago Kaloper, Slave Šojat, Ivica Tomaić, Ruda Tomljanović-Puljiz, Mladen Šojat, Milan Vukelić-Kožunić i neki drugi drugovi. Posebno u nekoliko navrata otpreman je veći broj cipela, od kojih je dobar dio izradio Milan Vukelić-Kožunić.

Uoči 1. maja 1942. izvršeno je masovno bacanje letaka. U ovoj akciji sudjelovali su naprijed navedeni drugovi, osim onih omladinaca koji su već bili u partizanima.

Nakon ove akcije bacanja letaka uhapšeni su Slave Šojat i Ante Knifić. Šojat je ubrzo pušten na slobodu, dok je Knifić u istražnom zatvoru proveo mjesec dana.

U ožujku 1942. odlaze u partizane Sestan i Vinski, a odmah nakon njih i Marko Balen. Nakon izlaska iz zatvora u partizane odlaze Ante i Neda Knifić te njihovi roditelji, Slave Šojat i Mimo Pupiće.⁷

Sve se ovo moralo donekle odraziti na stanje u revolucionarnom omladinskom pokretu. Cvijet revolucionarne omladine Senja bio je u partizanima ili u logorima. Zbog toga došlo je do stanovite stagnacije. O stanju organiziranosti kao i o broju omladinskih organizacija nema skoro ništa zapisano. Doduše, prof. Dvoržak, član Mjesnog komiteta u Senju, u »Senjskim sjećanjima«⁸ na str. 10 govori da su sredinom 1943. imali tridesetak skojevaca. Međutim, ocjenjujući stanje organizacije u Senju u izvještajima KK KPH Senj Okružnom komitetu KPH za Hrvatsko primorje u tijeku 1943., iznose se mnogi prigovori na rad Mjesnog komiteta. Prije svega ukazuje se na začahurenost i nepovezanost s masama.⁹

Zbog shvaćanja situacije navest ću da je nakon oslobođenja Senja zbog neaktivnosti raspušten tadašnji Gradski komitet.¹⁰

Nešto konkretnije o radu omladine u Senju doznaje se iz izvještaja KK SKOJ-a Senj od 23. srpnja 1943. Iz tog izvještaja proizlazi da tada u Senju nije postojala neka omladinska organizacija. Međutim, Milan Butorac, koji je došao s izdržavanja kazne iz talijanskog logora, dolazi u Krasno do KK SKOJ-a. U toj prilici njemu su dane upute kao i ovlaštenje da formira Općinski komitet SKOJ-a u Senju. Nakon povratka u svibnju godine 1943.¹¹ formiran je komitet SKOJ-a u koji su ušli: Milan Butorac — sekretar, Ruda Tomljanović-Puljiz, Ferdinand Krmpotić-Čikeša i Neda Krmpotić. Aktivnost Komiteta usmjerena je na formiranje SKOJ-a te na pripreme za odlazak u partizane.¹² Ubrzo zatim dolazi do kapitulacije Italije i do oslobođenja Senja.

Upada u oči da u Senju praktično i nije postojala skojevska organizacija, izuzimajući onu organizaciju o kojoj govori Melanija Rivoški, te ovu posljednju o kojoj govori Milan Butorac. Ovo to više što je u godini 1940. i 1941. postojala značajna omladinska organizacija, iz koje je do konca lipnja

⁷ Slave i Mimo su ubrzo dezertirali.

⁸ Zbornik sjećanja (Gradski muzej Senj).

⁹ Izvještaji KK KPH za kotar Senj od 14. I 1943. i 21. VI. 1943. te izvještaji KK SKOJ-a Senj od 23. VII. 1943. i 2. III. 1943.

¹⁰ Pismo Vladi Knifiću (nalazi se u Gradskom muzeju Senj).

¹¹ Datum dolaska Butorca u Krasno ne može se sa sigurnošću utvrditi. U izvještaju od 21. VIII. 1943. navodi se: »Ovih dana je bio u Krasnu jedan omladinac iz Senja.« Ovo »ovih dana« može se shvatiti da je to moglo biti u početku kolovoza ili na koncu srpnja. Mislim da se ovaj podatak može prihvatiti kao točan. Butorac kaže da je to bilo »oko 15. svibnja«, a kako on to navodi po sjećanju, može biti da se prevario u mjesecu.

¹² Pismo Butorca Vladi Knifiću.

1942. što u zatvorima zbog revolucionarnog rada, što u partizanima bilo 13 omladinaca. Rad u organizaciji u Senju prihvaćen je kao skojevski staž, tako da su Vlade Knifić, Joso Prpić, Marko Balen, Ante i Neda Knifić primljeni u Partiju u roku od mjesec dana od dolaska u partizane. Međutim, za vrijeme djelovanja u Senju oni nisu smatrani skojevcima. To prije svega govori o zbiljnom sektašenju koje je postojalo prema toj omladini, što se kasnije negativno odrazilo u Senju u godini 1942. i 1943.

Međutim, sve ovdje izneseno, posebno od kapitulacije Jugoslavije do lipnja 1942., govori da je postojala organizacija omladine koja u potpunosti odgovara skojevskoj organizaciji, i u idejnom i u organizacionom pogledu. Treba samo žaliti što ona to nije postala i u formalnom pogledu. Mislim da je postojeća partijska organizacija, tj. MK KPH u Senju, premalo pažnje posvetila omladini i njenom organiziranju. Ovakvo stanovište imao je i KK KPH Senj na oslobođenom teritoriju, koji u više navrata zamjera Mjesnom komitetu Senj na »začahurenosti« i nepovezanosti s masama.

Time se ne negira cjelokupni rad tog komiteta kao ni njegovih članova. No, potrebno je ipak dati odgovor na pitanje: zašto 1942. i 1943. dolazi do ozbiljne stagnacije u redovima omladine u Senju, što se odrazilo u neodlaženju u partizane u tom razdoblju.

Sl. 88 — Grupa senjskih skojevaca, snimljena na Potoku u listopadu 1943., od lijeva stojeći: Ante Knifić, Milan Butorac, Ferdinand Krmotić i Slave Sojat, čuče: Ruda Toljanović i Mladen Sojat.

Sl. 89 — Uklanjanje ruševina crkve sv. Franje, Senj krajem 1943. Snimio I. Stella.

Sl. 90 — Pogled na ruševine crkve sv. Franje, Senj pri koncu 1943. Snimio I. Stella.